

POZNÁMKY K ČLÁNKU „KTO A KEDY OBJAVIL JASKYŇU DRINY?“

Marcel Lalkovič

Snaha o obhájenie verzie Š. Jastrabíka, tak asi možno pomenovať príspevok F. Bernadoviča a P. Zvonára v prípade objavu jaskyne Driny. Dokladajú to konštatovaním, že po opakovanom preštudovaní a posúdení obsahu príspevkov M. Lalkoviča s publikovanými informáciami a údajmi Š. Jastrabíka sa im jeho verzia javí realistickejšia, vierohodnejšia.

K podpore svojho stanoviska, t. j. tvrdenia, že sa objav uskutočnil zásluhou J. Baniča a I. Vajsábla v roku 1929, použili ako argument Š. Jastrabíka, regionálneho historika a učiteľa. O jeho kvalifikovanosti mala vypovedať publikácia z roku 1975 a aktivity, prostredníctvom ktorých sa mali objasniť okolnosti objavenia jaskyne. Iným je stanovisko J. Baniča a I. Vajsábla k činnosti, ktorá sa mala odohrávať v Drinách roku 1929, tlmočené prostredníctvom Š. Jastrabíka. Ďalším je zmienka o osobe K. Haverlenta, ktorý mal podať žiadosť o finančnú pomoc, čo pre skupinu pôsobilo povzbudzujúco, takže sa jej napokon poradilo vyčistiť 36 m hlbokú diery. Posledným argumentom je osobná svedkosť z prelezenia objavného komína a jeho meračská dokumentácia, ktorá ilustruje jeho situáciu a charakter tunajšej výzdoby. Z vecného hľadiska sa autori neprezentujú novými poznatkami, prostredníctvom ktorých by sa dal objav jaskyne interpretovať inak. Svoj názor zakladajú na polemizovaní so známymi faktami, pričom za východisko pre jeho obhájenie má slúžiť publikácia Š. Jastrabíka z roku 1969.

Pokiaľ má mať ich názor opodstatnenie, žiada sa objasniť niektoré iné, autorom príspevku pravdepodobne neznáme okolnosti. Prípadne zohľadniť ďalšie skutočnosti než sú tie, na akých postavil svoje poznatky Š. Jastrabík. Nebol jediným, čo písal o jaskyni Driny. Existuje nemalé množstvo iných informácií, ktoré pochádzajú od priamych aktérov diania na Drinách, avšak tie akoby unikli jeho pozornosti. Problematiku objavu jaskyne a z neho plynúcich súvislostí nemôžeme vnímať ako výlučnú otázku výkladu Š. Jastrabíka. Je to záležitosť objektívneho zhodnotenia všetkého, čo s ním súviselo v kontexte využitia zachovaných pramenných materiálov.

Nik nespochybňuje Š. Jastrabíka ako regionálneho historika, ale v jeho prípade niektoré náležitosti nevyznievajú vierohodne. Je síce autorom publikácie z roku 1975, ale práve tu v súvislosti s objavom jaskyne Driny uviedol vetu: *Prví sa dostali na dno komína Imrich Vajsábel a Ján Banič, ktorých pokladáme za objaviteľov jaskyne Driny, koncom roka 1929* (s. 252). Prečo teda šesť rokov predtým (1969), v inej publikácii, otázku objavu interpretoval inak: *Prví sa dostali na dno kolmej diery Imrich Vajsábel a Ján Banič, ktorých pokladáme za skutočných objaviteľov jaskyne Driny. Stalo sa to v júli roku 1929* (s. 66 v publikácii Smolenická jaskyňa Driny, 1969). Ako si treba vysvetliť tento časový posun? Je to poznatok, ku ktorému dospel ďalším štúdiom (čoho?), alebo informácia, akú po čase opäť získal od aktérov objavu?

Z hľadiska správneho posúdenia okolností objavu jaskyne nemožno opomenúť, že základom verzie Š. Jastrabíka sú spomienky I. Vajsábla a J. Baniča na udalosti, aké sa udiali pred 40 rokmi. Ludská pamäť je však činiteľ, na ktorý

sa nedá úplne spoliehať. Preto treba tvrdenia na báze spomienok konfrontovať s dobovými materiálmi, ktoré vznikali v čase, keď sa daná udalosť odohrávala. To Š. Jastrabík neurobil. V jeho publikácii z roku 1969 nenachádzame zmienky o použití pramenných materiálov. Neuvádza tu ani len *Kroniku odkrytia jaskyne Driny* (pravdepodobne nevedel o jej existencii ani o ďalších dokumentoch). Zmienil sa iba o pamätnej knihe, akú založil a viedol J. Beňovský (položka 11 v zozname literatúry na s. 87).

Konštatovanie I. Vajsábla a J. Baniča o povýšeneckom správaní sa J. Prudíka, ako to v roku 1969 prezentoval Š. Jastrabík, aj s odstupom 40 rokov nie je ničím, než snahou očierniť jeho osobu. Navyše v čase, keď sa už nemohol brániť. Na základe rozsudku nemeckého stanného súdu ho totiž v júli 1942 popravili v Brne. Principiálne však ani ich zmienka nič nerieši. Účast J. Baniča na činnosti okolo jaskyne Driny J. Prudík nepoprel, a ani J. Beňovský (Krásy Slovenska 1951, s. 239). Ten sa tu dokonca zmienil aj o I. Vajsáblovi, ale oboch spomína v súvislosti s činnosťou, aká sa v roku 1930 realizovala na Havranici.

Ani otázku žiadosti o finančnú pomoc K. Haverlenta, ktorú mal poslať na Krajský úrad do Bratislavy, nemožno vnímať ako niečo, čo skupinu povzbudilo natoľko, že po niekoľkotýždňovej namáhavej činnosti vyčistili 36 m hlbokú diery. Je preto niekoľko dôvodov. Od 1. 7. 1928 sa Slovensko stalo administratívnym celkom pod názvom Slovenská krajina. Novovytvorený Krajský úrad nedisponoval prostriedkami, ktoré sa dali využiť na účely prieskumných prác v jaskyni. Žiadosť podaná fyzickou osobou bola už dopredu odsúdená na neúspech. Práve preto bol v roku 1931 vytvorený Komitét pre výskum jaskýň v Smoleniciach. Až jeho prostredníctvom sa v júni 1931 poslala žiadosť na Krajský úrad v Bratislave o poskytnutie subvencie. Prvá finančná pomoc však nesúvisí s ňou, ale s iniciatívou J. Beňovského začiatkom roku 1932. V tomto prípade navyše chýba spresňujúca informácia, z ktorej sa dá usúdiť, na akom základe, kedy, prečo a menom koho K. Haverlent podal spomínanú žiadosť. Ale ani tak nemožno vylúčiť, že ide o žiadosť poslanú Krajskému úradu v Bratislave až po vytvorení Komitétu, čo potom situáciu okolo povzbudenia celej skupiny stavia do podstatne iného svetla.

Informáciu, ktorá sa v súvislosti s objavom jaskyne Driny objavila v Adresári Republiky československej z polovice 30. rokov, netreba vnímať ako argument na podporu oprávnenosti verzie Š. Jastrabíka, ale skôr ako tlačovú chybu. Ak ju chceme vnímať ako podporný argument pre Š. Jastrabíka, potom si musíme položiť otázku, kto bol jej autorom, ak nie J. Prudík, resp. ľudia z jeho blízkeho okolia. Nešlo teda o žiadnu zámernú manipuláciu, ani o nič iné, pričom tlačové chyby takéhoto charakteru sú bežné aj dnes.

Podobne môžeme vnímať aj spomienky I. Vajsábla a J. Baniča. Ani v ich prípade nestojí otázka tak, či klamali Š. Jastrabíka, resp. aký mali mať na to dôvod. Ich pohľad na objav po 40 rokoch prekryl život inými udalosťami a Š. Jastrabíka informovali len o tom, čo im ostalo uchované vo fragmentoch v pamäti. Aké-

koľvek iné úvahy nie sú opodstatnené, a to ani pokiaľ ide o J. Prudíka. Máme tu na mysli vedenie prác na Drinách, k čomu ho asi splnomocnil J. Beňovský, a funkciu správcu jaskyne. Túto mu prisúdili 13. 1. 1935 na valnom zhromaždení Družstva pre výskum jaskyne Driny a Malokarpatského krasu v Smoleniciach, kedy sa zmenil názov družstva na Smolenická jaskyne Driny a letoviská, družstvo s r. o. v Smoleniciach.

Ak sa však zamyslíme nad časovým údajom Š. Jastrabíka z roku 1975 (*koncom roka 1929*), pridáme k názoru, že tu niekde je uzlový bod celého problému. Ide totiž o udalosť (bez spochybnenia I. Vajsábla a J. Baniča), ktorá sa odohrávala koncom roka. Podľa *Kroniky odkrytia jaskyne Driny* sa J. Banič so spolupracovníkmi dostal do prvého väčšieho priestoru 19. 11. 1932 a 23. 11. 1932 prenikli do spodných častí jaskyne, čo sa skutočne dá vnímať ako záležitosť z konca roka. Takýto údaj, s výnimkou roku objavu, potom potvrdzuje zmienku Š. Jastrabíka z roku 1975. Ak si preštudujeme všetky dostupné dokumenty a publikované informácie o jaskyni Driny, nenájdeme s výnimkou príspevkov Š. Jastrabíka z roku 1969 nič, čo by posúvalo objav jaskyne do júla 1929. Toto len potvrdzuje oprávnenosť domnienky, že v prípade I. Vajsábla a J. Baniča naozaj zlyhala ľudská pamäť, čo po uplynutí 40 rokov je prvok úplne prirodzený.

Ostáva si ujasniť, či k objavu došlo v roku 1930 alebo až roku 1932. Údaje o postupe prác v *Kronike odkrytia jaskyne Driny* sú jednoznačné. Podľa nich rok 1932 je objavom jaskyne. Rok 1930 možno vnímať ako kompromis. Vzťahuje sa na poznatok, že začiatkom decembra 1930 (*tiež koncom roka*) sa preniklo do hĺbky asi 10 m, kde sa objavila prvá kvapľová výzdoba. Nikto sa bližšie nezmenil o jej charaktere. Azda išlo len o sintrové povlaky, resp. niečo, čo vytváralo predstavu o charaktere možných, vtedy ešte neznámych priestorov. Treba sa teda dohodnúť, čo chceme považovať za akt objavenia jaskyne. Či udalosť vzťahujúcu sa na prienik do uvedenej hĺbky začiatkom decembra 1930 alebo prienik do prvého väčšieho priestoru 19. 11. 1932. Ani potom by sa otázka objavu jaskyne nemala interpretovať bez J. Prudíka. Nie preto, že by niekto chcel spochybňovať úsilie miestnych rodákov, ale preto, že taká je objektívna pravda, ktorú už v roku 1936 dokázali oceniť smolenickí občania udelením čestného občianstva J. Prudíkovi.

P. S.: Ak by sa autori oboznámili s **Príspevkom k histórii jaskyne Driny** z roku 2000, ktorý odznel na 2. vedeckej konferencii v novembri 1999 v Demänovskej Doline, potom by niektoré ich tvrdenia v kontexte ostatných udalostí vyzneli asi trochu inak. Podľa môjho názoru realistickejšia a vierohodnejšia môže byť len verzia, ktorá vychádza z kritického posúdenia všetkých dostupných prameňov. V jej rámci nemožno preceňovať osobné spomienky či inú subjektívne okolnosti, aké v procese hodnotenia zohrávajú svoju úlohu. V konečnom dôsledku len reč faktov musí objektivizovať poznanie. V opačnom prípade ide o opakovanie chýb našich predchodcov, ale s jedným rozdielom. Pokiaľ oni svoje závery opierali o poznatky, aké mali vtedy k dispozícii, naše konanie pri súčasnom stupni poznania by už nebolo ničím iným, než vedomým prekručením skutočnej pravdy.